

Naslov originala:
MURDER IN MESOPOTAMIA
Agatha Christie

Murder in Mesopotamia © 1936 Agatha Christie Limited.
All rights reserved

Translation Copyright © 2024 Agatha Christie Limited.
All rights reserved

AGATHA CHRISTIE, POIROT and the Agatha Christie Signature
are registered trademarks of Agatha Christie Limited in the UK and
elsewhere. All rights reserved.

Za izdavača: Vladimir Manigoda

Glavni i odgovorni urednik: Ivan Isailović

Izvršna urednica: Tamara Sokić

Prevod: Aleksandra Čabraja

Lektura: Tamara Sokić

Dizajn korica: Viktorija Čeliković

Prelom: Ivan Isailović

Štampa: F.U.K. d.o.o. Beograd

Tiraž: 1000

Izdavač:
Kontrast izdavaštvo
Terazije 35, Beograd
info@kontrastizdavastvo.rs
kontrastizdavastvo.rs

*Agatha
Christie*[®]

WWW.AGATHACHRISTIE.COM

AGATA KRISTI

UBISTVO
U
MESOPOTAMIJI

- Slučajevi Herkula Poaroa -

*Prevela s engleskog:
Aleksandra Čabraja*

KONTRAST
Beograd, 2024.

*Posvećeno mojim brojnim prijateljima arheolozima
u Iraku i Siriji*

PREGOVOR

Događaji koji su ovde zabeleženi odigrali su se pre neke četiri godine. Po mom mišljenju, okolnosti zahtevaju da javnost dobije detaljnu belešku o njima. Širila su se suluda i zaista smešna govorkanja da su uklonjeni važni dokazi, i druge slične besmislice. Takve izmišljotine pojavljivale su se najviše u američkoj štampi.

Iz očiglednih razloga bilo je poželjno da takva beleška ne dođe iz pera nekog od članova ekspedicije, za koje bi se opravdano moglo pretpostaviti da su pristrasni.

Stoga sam predložio gospođici Ejmi Lederan da se prihvati tog zadatka. Očigledno je prava osoba za tako nešto. Pravi je profesionalac, nema nikakvih predrasuda koje bi mogle biti zasnovane na bilo kakvim prethodnim kontaktima sa iračkom ekspedicijom Univerziteta Pitstaun, i bistar je očevidac odličnog zapažanja.

Nije bilo lako ubediti gospođicu Lederan da se lati tog zadatka – zapravo, to ubeđivanje predstavljalo je jedan od najtežih zadataka u mojoj stručnoj karijeri – pa čak i nakon što je završila rukopis, neobjašnjivo je izbegavala da mi ga pokaže. Otkrio sam da je to donekle bilo zbog izvesnih kritika koje je uputila na račun moje kćerke Šile. Ubrzo sam to raščistio s njom, uveravajući je da je, bas kao što deca danas otvoreno kritikuju svoje roditelje u štampi, i roditeljima drago kad njihovi potomci dobiju svoj deo pogrde! Njen drugi prigovor ticao se njene preterane skromnosti u pogledu sopstvenih spisateljskih sposobnosti. Naredala se da ću joj „ispraviti gramatiku i tako to”. Ja sam, naprotiv, odbio da ispravim i jednu jedinu reč. Po mom mišljenju,

stil gospođice Lederan je snažan, osoben i potpuno primeren. Ako Herkula Poaroa u jednom pasusu zove „Poaro” a u drugom „gospodin Poaro”, takve varijacije su istovremeno zanimljive i sugestivne. U jednom trenutku ona se takoreći „drži lepog ponašanja” (a bolničke medicinske sestre su poznate po tome da se čvrsto pridržavaju pravila), dok već u sledećem njeno zanimanje za ono što priča postaje tipično ljudsko – bez bolničarske uniforme!

Bio sam slobodan samo da dopišem prvo poglavlje – pomoću pisma koje mi je ljubazno ustupila jedna prijateljica gospođice Lederan. Ono predstavlja svojevrsni uvod – to jest, daje grubu skicu pripovedača.

Džajls Rajli, dr sci. med.

Ubistvo u Mesopotamiji

Prvo poglavlje

UVOD

U holu hotela *Tigris palas* u Bagdadu jedna bolničarka završavala je pismo. Pero joj je žustro klizilo po hartiji.

... Pa, draga moja, mislim da su to sve novosti. Moram da kažem da mi je drago što sam videla malo sveta – mada bih uvek izabrala Englesku, hvala lepo. Ne bi verovala kakva je u Bagdadu prljavština i gužva – i to nimalo romantična, kako bi se moglo očekivati iz „Hiljadu i jedne noći”! Naravno, na reci je lepo, ali sam grad je grozan – a nema ni pravih radnji. Major Kelsi me je vodio na bazare i ne mogu da kažem da nisu ljupki – ali i tamo ima kojekakvog smeća i udaranja čekićima po bakarnom posuđu dok te glava ne zaboli – a i ne bih baš rado koristila to posuđe ako ne bih bila sigurna u njegovu čistoću. Sa bakarnim posuđem treba biti vrlo obazriv, zbog oksidacije.

Pisaću ti da te obavestim ako bude nečeg novog u vezi s poslom koji mi je spominjao doktor Rajli. Kazao je da je taj Amerikanac sada u Bagdadu i da bi mogao da svrati do mene danas posle podne. Reč je o njegovoj ženi – ona „umišlja”, kako je rekao doktor Rajli. Nije rekao ništa više od toga i naravno, draga, jasno je šta to uobičajeno znači (ali nadam se da nije baš pravi D. T!). Naravno, doktor Rajli nije ništa rekao – ali imao je onaj pogled – razumeš šta hoću da kažem. Taj doktor Lajdner je arheolog i radi iskopavanja negde u pustinji za neki američki muzej.*

Pa, draga, ovim ću završiti. Mislim da je ono što si mi rekla o malim Stabinovima prosto ubistveno! Šta li je rekla glavna sestra?

*Toliko za sada.
Puno te voli,*

Ejmi Lederan

Ubacivši pismo u kovertu, adresirala ga je na sestru Keršo, bolnica Sent Kristofer, London.

Kada je zavrnila poklopac svog nalivpera, prišao joj je jedan meštandin.

„Traži vas jedan gospodin. Doktor Lajdner.”

Sestra Lederan se okrenula. Videla je muškarca srednje visine i malo pogruženih ramena, sa smeđom bradom i blagog, umornog pogleda.

Doktor Lajdner je posmatrao tridesetpetogodišnju ženu uspravnog i samouverenog držanja. Video je njeno dobroćudno lice sa blago izbuljenim plavim očima i sjajnom smeđom kosom. Pomislio je da ona izgleda upravo onako kako treba da izgleda bolničarka koja ume da se brine o nervoznoj ženi. Vedra, robusna, bistra i trezvena.

Sestra Lederan je, pomisli on, prava osoba za taj posao.

Drugo poglavlje

PREDSTAVLJANJE EJMI LEDERAN

Ne uobražavam da sam pisac niti da znam išta o pisanju. Ovo radim samo zato što me je doktor Rajli zamolio da to učinim, a kad vas doktor Rajli nešto zamoli, nekako ga je teško odbiti.

„Oh, ali, doktore”, rekoh, „ja nemam smisla za pisanje – nemam nimalo smisla za pisanje.”

„Gluposti!”, odgovori on. „Shvatite to kao zabelešku o slučaju, ako želite.”

Pa, naravno, *moгу* to i tako da shvatim.

Doktor Rajli nastavi. Rekao je da je nepristrasan i jednostavan opis slučaja u Tel Jarimdži preko potreban.

„Ako ga napiše neko od zainteresovanih učesnika, neće delovati uverljivo. Svi će reći da je pristrasan, zbog ovoga ili onoga.”

A naravno, i to je istina. Ja sam učestvovala u događajima a ipak sam, da tako kažem, bila po strani.

„Zašto ga sami ne napišete, doktore?”, pitala sam.

„Nisam bio prisutan na licu mesta – vi jeste. Osim toga”, dodade uzdišući, „kćerka mi to ne bi dopustila.”

Zaista je sramno do koje mere on popušta toj balavici. Bilo mi je navrh jezika da mu to kažem, kad sam primetila da mu oči svetlucaju. To je najgore kod doktora Rajlija. Nikad ne znate kada se šali, a kad ne. Sve uvek govori istim sporim, tugaljivim tonom – ali vrlo često se iza toga krije šaljiv prizvuk.

„Pa”, rekoh oklevajući, „pretpostavljam da bih *mogla* to da uradim.”

„Naravno da biste mogli.”

„Samo nisam baš sigurna kako to da izvedem.”

„Za to postoje dobri primeri. Počnite od početka, idite do kraja i tu završite.”

„Nisam čak sigurna ni kad i gde je bio taj početak”, rekoh nedoljučno.

„Verujte mi, sestro, teškoće započinjanja nisu ništa u poređenju s teškoćama završetka. Bar je tako kod mene kad treba da održim govor. Neko mora da me uhvati za šlep kaputa i silom da me skloni.”

„Oh, doktore, šalite se.”

„Krajnje sam ozbiljan. Pa, šta kažete?”

Brinulo me je još nešto. Nakon nekoliko trenutaka oklevanja, priznala sam: „Znate, doktore, plašim se da bi to moglo zvučati – pa, donekle, pomalo *lično*.”

„Bog vas blagoslovio, ženo, što ličnije, to bolje! To je priča o ljudskim bićima – a ne o lutkama! Budite lični – budite pristrasni – budite jetki – budite kakvi god želite! Pišite to na svoj način. Kasnije ionako uvek izbacimo delove koji bi mogli zvučati kao kleveta! Samo napred. Razumna ste žena i opisaćete događaje zdravorazumski.”

To je bilo to i obećala sam da ću dati sve od sebe.

I eto me na početku, ali kako sam već rekla doktoru, teško je odlučiti odakle započeti.

Pretpostavljam da bi trebalo da kažem koju reč o sebi. Imam trideset dve godine i zovem se Ejmi Lederan.

Obučavana sam u bolnici Sent Kristofer a posle toga sam dve godine provela na porođajnom odeljenju. Izvesno vreme sam radila privatno i provela sam četiri godine u Negovateljskom domu gospođice Bendiks u Devonšir plejsu. U Irak sam došla sa gospođom Kelsi. Pomagala sam joj posle porođaja. Došla je u Bagdad s mužem i već je bila uposlila dadilju koja je boravila tamo već nekoliko godina s nekim njenim prijateljima. Trebalo je da se njihova deca vrate kući i krenu u školu, a njihova dadilja je pristala

da pređe kod gospođe Kelsi kad oni odu. Gospođa Kelsi je bila krhka i usplahirena zbog tako dalekog putovanja s bebom, te je major Kelsi uredio da pođem s njom i pazim na nju i bebu. Obećali su da će mi platiti povratak ukoliko se ne nađe neko kome je potrebna negovateljica za povratno putovanje.

Pa, nema potrebe da opisujem Kelsijeve – beba je bila anđelak a gospođa Kelsi vrlo fina, premda pomalo nervozna. Zaista sam uživala u plovidbi. Nikada ranije nisam putovala tako daleko brodom.

Na tom brodu bio je i doktor Rajli. Tamnokosi čovek duguljastog lica koji je govorio smešne stvari tihim, tugaljivim glasom. Mislim da je uživao da se šali sa mnom i pričao mi je najneverovatnije priče, samo da vidi da li ću ih progutati. Bio je glavni lekar u mestu zvanom Hasani – dan i po putovanja udaljenom od Bagdada.

Posle otprilike nedelju dana provedenih u Bagdadu, naletela sam na njega a on me je pitao kada napuštam Kelsijeve. Rekoh da je baš čudno što me to pita jer se, zapravo, Rajtovi (druga porodica koju sam spomenula) vraćaju kući ranije nego što je bilo planirano i njihova je dadilja spremna da odmah dođe kod Kelsijevih.

Rekao mi je da je čuo za Rajtove i da me je zbog toga to i pitao.

„Zapravo, sestro, imam posao za vas.”

„Neki medicinski slučaj?”

Namrštio se kao da duboko razmišlja.

„Teško bih to mogao nazvati slučajem. To je samo jedna dama koja – kako da kažemo – nešto umišlja.”

„Oh!”, rekoh.

(Obično se zna šta to znači – piće ili droge!)

Doktor Rajli mi nije detaljnije objašnjavao. Bio je veoma diskretan. „Da”, rekao je. „Izvesna gospođa Lajdner. Muž joj je Amerikanac – tačnije, Amerikanac švedskog porekla. Na čelu je velike američke arheološke ekspedicije.”

Zatim mi je objasnio kako ta ekspedicija vrši iskopavanja na mestu velikog asirskog grada, poput Ninive. Dom ekspedicije

zapravo nije bio daleko od Hasanija, ali je mesto bilo usamljeno i doktor Lajdner je već izvesno vreme bio zabrinut za zdravlje svoje žene.

„Nije naročito detaljno govorio o tome, ali čini se da ona ima te česte napade panike i straha.”

„Da li po čitav dan ostaje sama među domorocima?”, pitala sam.

„O, ne, sa njom je dosta ljudi – sedam ili osam. Mislim da nikada ne ostaje sama u kući. Međutim, izgleda da nema sumnje da je u čudnom stanju. Lajdner ima pune ruke posla, ali je lud za svojom ženom i brine ga što joj se to dešava. Smatra da bi bio mirniji kad bi znao da je neka odgovorna i stručna osoba drži na oku.”

„A šta gospođa Lajdner misli o tome?”

Doktor Rajli ozbiljno odgovori:

„Gospođa Lajdner je vrlo ljupka dama. Retko kada misli isto dva dana zaredom. Međutim, sve u svemu, podržava tu zamisao.” Zatim dodade: „Ona je čudna žena. Izveštačena je i, rekao bih, teška lažljivica – ali čini se da Lajdner iskreno veruje da je zbog nečega nasmrt preplašena.”

„Šta vam je ona sama rekla, doktore?”

„Oh, ona se nije savetovala sa mnom! Inače me ne voli – iz više razloga. Doktor Lajdner je došao kod mene i izložio mi taj plan. Pa, sestro, šta kažete na to? Običi ćete malo zemlju pre nego što se vratite kući – iskopavanje će trajati još dva meseca. A arheološka iskopavanja su veoma zanimljiva.”

Nekoliko trenutaka sam oklevala razmišljajući o tome, a onda rekoh: „Pa, stvarno mislim da bih mogla da pokušam.”

„Sjajno”, reče doktor Rajli, ustajući. „Lajdner je sada u Bagdadu. Reći ću mu da navрати do vas i vidi možete li da se dogovorite.”

Doktor Lajdner je došao u hotel tog popodneva. Bio je to sredovečan čovek, prilično neodlučnog i nervoznog držanja. Bilo je kod njega nečeg nežnog, blagog i prilično bespomoćnog.

Činilo se da je veoma odan svojoj ženi, ali je vrlo neodređeno opisivao šta nije u redu s njom.

„Vidite”, rekao je, pomalo zbunjeno čupkajući bradu na način koji je, kako sam kasnije shvatila, bio tipičan za njega, „moja žena je zaista veoma usplahirena. Ja sam – prilično zabrinut za nju.”

„Fizički je zdrava?”, pitala sam.

„Da – o, da, mislim da jeste. Ne, ne bih rekao da joj fizički išta fali. Ali ona – pa – umišlja neke stvari, znate.”

„Kakve stvari?”, pitala sam.

Međutim, on je izbegao da odgovori i samo je zbunjeno promrmljao: „Uzbuđuje se bez imalo razloga... Stvarno ne vidim nikakvog osnova za njene strahove.”

„Kakve strahove, doktore Lajdneru?”

On neodređeno reče: „Oh, pa – panične strahove, znate.”

Deset prema jedan, pomislila sam, da se ona drogira. A on to ne shvata! Mnogi muškarci to ne vide. Samo se pitaju zašto su im žene tako napete i zašto tako naglo menjaju raspoloženja.

Pitala sam ga da li se gospođa Lajdner slaže da dođem kod njih.

Doktor se ozario.

„Da, iznenadio sam se. Veoma sam se prijatno iznenadio. Rekla je da je to odlična ideja. Kazala je da bi se tako osećala mnogo bezbednije.”

Ta reč mi je zazvučala čudno. *Bezbednije*. Upotrebio je vrlo neobičan izraz. Palo mi je na pamet da bi gospođa Lajdner mogla biti duševni bolesnik.

On nastavi sa gotovo dečaćkim oduševljenjem.

„Siguran sam da ćete se odlično slagati s njom. Zaista je vrlo dopadljiva žena.” On mi uputi razoružavajući osmeh. „Smatra da ćete joj predstavljati veliku utehu. I ja sam to pomislio čim sam vas ugledao. Izgledate, ako mi dozvoljavate da to kažem, izvanredno zdravo i trezveno. Siguran sam da ste prava osoba za Luizu.”

„Pa, možemo da pokušamo, doktore Lajdneru”, rekoah vedro. „Svakako se nadam da ću biti od koristi vašoj ženi. Možda se plaši domorodaca?”

„O, bože, nikako.” On odmahnu glavom kao da ga takva pomisao zabavlja. „Moja žena veoma voli Arape – sviđa joj se njihova jednostavnost i smisao za šalu. Ovo joj je tek druga godina ovde – u braku smo nepune dve godine – ali već sasvim pristojno govori arapski.”

Nekoliko trenutaka sam ćutala, a zatim sam pokušala još jednom.

„Zar mi ne možete reći čega se vaša žena plaši, doktore Lajdneru?”, pitala sam.

Oklevao je. Zatim je polako izgovorio. „Nadam se – verujem – da će vam ona to sama reći.”

To je bilo sve što sam uspela da izvučem iz njega.